

Dominika Cichecka
Studentka I roku, studia II stopnia, Finanse i Rachunkowość
Wydział Ekonomii i Finansów
Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny w Radomiu

Międzynarodowa konkurencyjność polskiej gospodarki na arenie międzynarodowej

1. Wprowadzenie

W obecnych czasach wiele gospodarek dąży do podwyższenia poziomu życia obywateli oraz rozwoju struktury społeczno-ekonomicznej. Procesy te skutkują rosnącą konkurencją państw na całym świecie. Dokonywanie zmian w gospodarce, rozwiązywanie problemów, przyczynia się do wzrostu międzynarodowej konkurencyjności gospodarki. Państwo, osiągające lepsze wyniki mogą liczyć na wyższą pozycję w rankingach konkurencyjnych. Jednakże nowe wyzwania, z którymi muszą się borykać gospodarki, nie są łatwe do wyeliminowania. Takimi przykładami mogą być starzejące się społeczeństwo, kryzys finansowy, wysoka inflacja czy negatywne zmiany klimatyczne. To, jak państwo sobie poradzi, zależy od jego sytuacji, a co za tym idzie od pozycji międzynarodowej.

Celem niniejszego opracowania jest prezentacja konkurencyjności polskiej gospodarki w aspekcie teoretycznym, jak i również empirycznym na tle wybranych państw europejskich, według mierników światowych organizacji.

W artykule wykorzystano literaturę przedmiotu oraz opracowaniami zamieszczonymi na stronach internetowych: Międzynarodowy Instytut Rozwoju Zarządzania, Światowe Forum Ekonomiczne, Międzynarodowy Fundusz Walutowy.

2. Międzynarodowa konkurencyjność gospodarki – ujęcie teoretyczne

Pojęcie międzynarodowej konkurencyjności budzi wiele kontrowersji. Przez wiele lat szukano jednolitej definicji dotyczącej tego zagadnienia. Jednakże, dotyczyły one analizy tego pojęcia w odniesieniu gospodarki, przedsiębiorstwa albo były zbyt ogólne. Konkurencyjność międzynarodową gospodarki możemy rozumieć jako:

- „zbiór instytucji, polityk i czynników, które określają poziom produktywności kraju”¹,
- „zdolność danego państwa do wytwarzania i sprzedaży na rynkach zagranicznych dóbr,

¹World Economic Forum, <https://www.weforum.org/agenda/2016/09/what-is-competitiveness>, [dostęp; 18.11.2022].

które mogą być lepsze, bądź tańsze od tych oferowanych przez inne państwa’’²,

- „stopień, w jakim towary i usługi danego kraju mogą sprostać testom rynków międzynarodowych, jednocześnie utrzymując i zwiększając dochody jego mieszkańców w perspektywie długoterminowej’’³,
- „międzynarodowa zdolność konkurencyjna kraju to kategoria ściśle związana z rolą instytucji państwa jako suwerena kształtującego nie tylko określony ład prawny i instytucjonalny, ale otwierającego nowe szanse, perspektywy, możliwości, a zarazem wymuszającego, zachęcającego i katalizującego określone zachowania podmiotów gospodarczych’’⁴.

W konkurencji międzynarodowej możemy wyróżnić dwa rodzaje konkurencyjności: zdolność konkurencyjną (konkurencja czynnikowa) oraz pozycję konkurencyjną (konkurencyjność wynikowa). Międzynarodowa zdolność konkurencyjna (*ex-ante*) danej gospodarki jest definiowana jako długofalowa zdolność do sprostania konkurencji międzynarodowej. Zmiana zdolności konkurencyjnej kraju jest sumaryczną zmianą wartości czynników ją określających, do których należą inwestycje w działalność gospodarczą o wyższej wartości dodanej, tj. przechodzenie sektorów oraz branż o niskiej produktywności, niskiej technologii, pracochłonnych, do sektorów oraz branż o wysokiej produktywności, wysokiej technologii oraz opartych na wiedzy, a co za tym idzie – poprawienie struktury eksportu zgodnie z odpowiednimi zmianami w gospodarce regionalnej i eksporcie regionalnym⁵. Analiza zdolności konkurencyjnej musi zatem uwzględniać takie czynniki rozwojowe, jak:

- wielkość i strukturę zasobów produkcyjnych,
- efektywność wykorzystania zasobów wytwórczych (np. wydajność pracy),
- system społeczno-gospodarczy (regulacje i jakość instytucji),
- politykę ekonomiczną rządu,
- otoczenie międzynarodowe⁶.

Z kolei pozycja konkurencyjna (*ex-post*) odnosi się do udziału gospodarki w szeroko

²Wikipedia; https://pl.wikipedia.org/wiki/Konkurencyjno%C5%9B%C4%87_mi%C4%99dzynarodowa, [dostęp;18.11.2022].

³<https://www.atarsurvivalguide.com/international-competitiveness>, [dostęp;18.11.2022]

⁴ Bossak J., *Konkurencyjność gospodarki Polski a proces integracji europejskiej i rozwoju gospodarki opartej o wiedzę*, [w:] .Michalski T. Piech K. (red.), *Konkurencyjność Polski w procesie pogłębiania integracji europejskiej i budowy gospodarki opartej na wiedzy*, SGH, Warszawa 2008, s. 550.

⁵ Misala J., *Mierniki konkurencyjności gospodarki Polski, aspekty teoretyczne i wnioski dla Polski*, „Zeszyty Naukowe Kolegium Gospodarki Światowej”, nr /2002, SGH, Warszawa.

⁶Bieńkowski W., *Oddziaływanie rządu USA na rozwój zdolności konkurencyjnej gospodarki amerykańskiej w latach 1981–1988*, „Monografie i Opracowania”, SGH, Warszawa 1993, s. 19.

rozumianej wymianie gospodarczej kraju, tj. wymianie międzynarodowej dóbr, usług, czynników wytwórczych. Na pozycję konkurencyjną duży wpływ ma stan jego równowagi ekonomicznej, poziom inflacji, bezrobocie, kierunek zmian w równowadze budżetowej oraz sytuacja na rachunku bieżącym, poziom zadłużenia międzynarodowego i rezerw walutowych oraz tendencje zmian w kursie walutowym⁷. Analiza pozycji konkurencyjnej uwzględnia różnorakie mierniki, takie jak: poziom GDP per capita, udział w handlu światowym, poziom eksportu per capita, produktywność gospodarki na jednego zatrudnionego, produktywność pracy na jedną godzinę pracy, wynagrodzenie za jedną godzinę pracy w przemyśle przetwórczym, przedsiębiorczość i innowacyjność, liczba wdrożonych patentów oraz wydatki na B+R⁸. Mierniki te dostarczają danych na temat danej gospodarki. Pozwala to na porównanie i ocenienie między innymi gospodarkami na arenie międzynarodowej.

3. Międzynarodowe rankingi konkurencyjności

Konkurencyjność gospodarek bada wiele instytucji na świecie. Polska gospodarka nieustannie zwiększa swój potencjał gospodarczy w porównaniu z innymi krajami. Miernikiem potencjału gospodarczego może być produkt krajowy brutto. To podstawowy miernik efektów pracy społeczeństwa danego kraju stosowany w rachunkach narodowych. PKB opisuje zagregowaną wartość dóbr i usług finalnych wytworzonych przez narodowe i zagraniczne czynniki produkcji na terenie danego kraju w określonej jednostce czasu⁹. Szczególnie PKB (per capita) ukazuje miarę potencjału gospodarczego danego kraju. Tabela 1 ukazuje wartości podstawowych mierników takich jak; PKB per capita oraz tempo wzrostu PKB.

Tabela 1. Ranking produktu krajowego brutto w latach 2020-2021 w krajach należących do Unii Europejskiej

Kraj	Pozycja w rankingu	GDP (per capita) \$		Wzrost (%)
		2021	2020	2021
Luksemburg	1	126,569	117,984	5,51
Irlandia	2	111,36	95,994	13,04
Szwajcaria	5	78,112	73,246	3,71
Polska	42	37,323	34,165	5,12

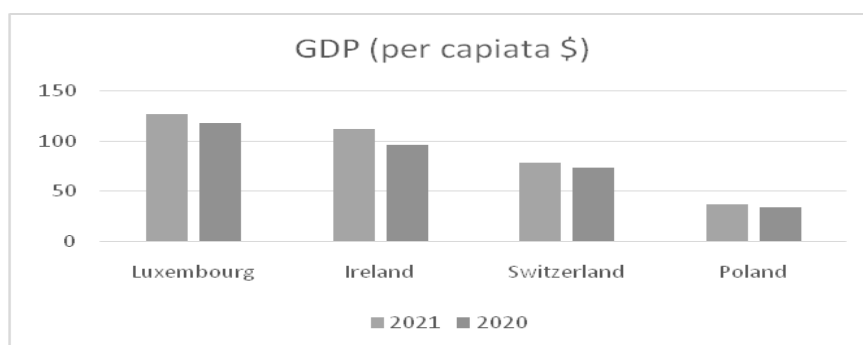
Źródło: opracowanie własne na podstawie: IMF,2020,2021

⁷Bossak J., Bieńkowski W., *Międzynarodowa zdolność konkurencyjna kraju i przedsiębiorstw. Wyzwania dla Polski na progu XXI wieku*, SGH, Warszawa 2004, s.31.

⁸ Lis S., *Konkurencyjność gospodarcza jako warunek bezpieczeństwa zewnętrznego* [w:] Tyrała P. (red.), *Zarządzanie bezpieczeństwem*, Międzynarodowa Konferencja Naukowa, 11–13 maja 2000, Kraków 2000, s. 359–372.

⁹Taylor M., Mankiw G., *Makroekonomia*, PWE, Warszawa, 2009, s. 30-32.

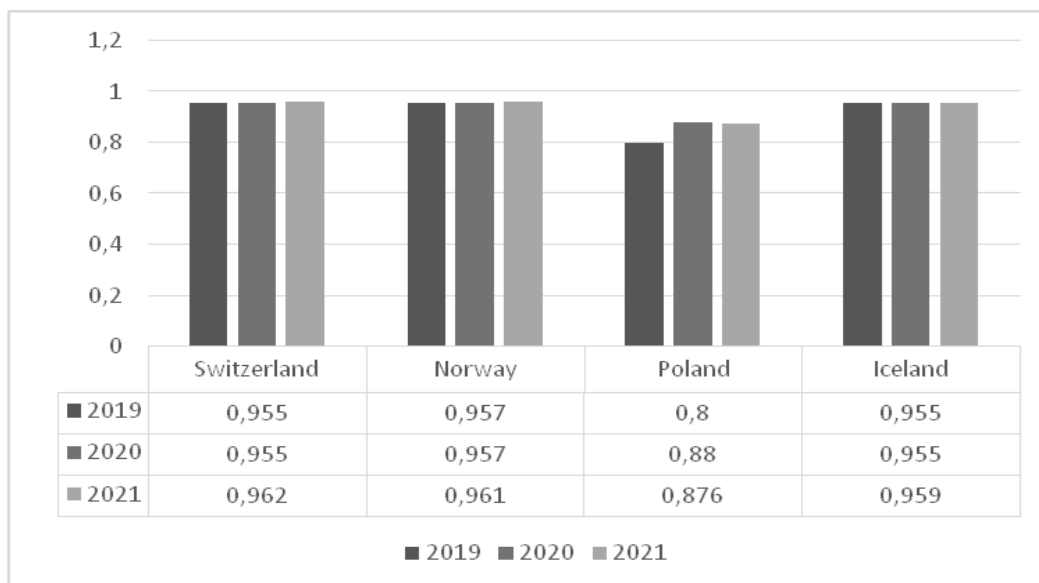
Na podstawie analizy danych zawartych w tabeli 1 można stwierdzić, że w latach 2020-2021 najlepsze wyniki dotyczące PKB (per capita) osiągnęły kraje charakteryzujące się rajem podatkowym dla przedsiębiorstw. Kraje te nie tylko osiągnęły pozycje, ale też i zdolność do konkurencji z innymi krajami. Tempo wzrostu Polski wzrosło o 5,12 %. Polska w roku 2021 wygenerowała PKB per capita o wartości 37,323 mln \$, natomiast w 2020 roku 34,165 mln \$. Tempo wzrostu PKB wzrosło o 5,12 %. Na wykresie 1 przedstawiono PKB per capita w latach 2020-2021.

Wykres 1. Produkt krajowy brutto (per capita) w latach 2020-2021 w wybranych krajach europejskich

Źródło: opracowanie własne na podstawie IMF 2020,2021

Oprócz PKB wyróżnia się inne mierniki pozwalające ocenić zdolność oraz pozycję konkurencyjną. Zalicza się do niego HDI. Informuje nas o poziomie rozwoju społecznego danego kraju. Bazuje on na czterech kategoriach: średniej oczekiwanej długości życia, średniej liczbie lat edukacji otrzymanej w wieku 25 lat i osób starszych, oczekiwanej liczbie lat edukacji dla dzieci rozpoczynających proces kształcenia, PKB per capita według parytetu siły nabywczej. Na wykresie 2 pokazano wartości wskaźnika rozwoju społecznego dla Szwajcarii, Norwegii, Islandii oraz Polski.

Wykres 2. Wskaźnik HDI w wybranych krajach europejskich w latach 2019-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w Human Development Report 2019, 2020, 2021.

Szwajcaria, Norwegia oraz Islandia od kilku lat są w czołówce wskaźnika HDI. W roku 2021 na pierwszym miejscu była Szwajcaria, na drugim Norwegia, na trzecim Islandia. Te trzy państwa w latach 2019-2021 odnotowały wzrosty. Polska zajęła dopiero 34 miejsce w rankingu. W roku 2021 odnotowała spadek o 0,004. Mimo to Polska zalicza się do grona państw o wysokim rozwoju społecznym. Analiza wskaźnika rozwoju społecznego wykazała, że wszystkie państwa ukazane w tabeli należą do wysoko rozwiniętych. Jednakże w Szwajcarii, Norwegii oraz Islandii są wysokie nakłady na rozwój społeczny, ekonomiczny i technologiczny, co przyczynia się do wysokich efektów. Polska wydaje mniej na tego typu nakłady oraz ma mniejszy PKB per capita, który liczy się do HDI, co skutkuje słabszą pozycją w rankingu na tle tych państw.

Omawiając zagadnienie konkurencyjności gospodarki nie sposób pominąć wskaźnika IMD. *IMD World Competitiveness* to ogólnoswiatowy raport roczny z zakresu konkurencyjności krajów. Eksperti uważają, że konkurencyjności gospodarki nie można sprowadzić tylko do PKB i produktywności, ponieważ przedsiębiorstwa muszą radzić sobie również w wymiarze politycznym, społecznym i kulturowym. Dlatego rządy muszą zapewnić środowisko charakteryzujące się wydajną infrastrukturą, instytucjami i politykami, które zachęcają do trwałego tworzenia wartości przez przedsiębiorstwa¹⁰. Analiza opiera się aktualnie na 333 kryteriach. Z danych tabeli 2 wynika, że najbardziej konkurencyjnym państwem jest obecnie Dania.

¹⁰ World Competitiveness Ranking, <https://www.imd.org>, [dostęp; 20.11.2022].

Tabela 2. Pozycja konkurencyjna krajów europejskich w latach 2018-2022

Kraj/Rok	2018	2019	2020	2021	2022
Dania	6	8	2	3	1
Szwajcaria	5	4	3	1	2
Szwecja	9	9	6	2	4
Irlandia	12	7	12	13	11
Luksemburg	11	12	15	12	13
Islandia	24	20	21	21	16
Litwa	40	40	41	38	35
Polska	34	38	39	47	50

Zródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w World Competitiveness Ranking, <https://www.imd.org>, [dostęp:19.11.2022]

Na kolejnych miejscach znalazły się: Szwajcaria, która zwiększyła swoją pozycję konkurencyjność w ciągu ostatnich latach, Szwecja, która w roku 2022 spadła o dwie pozycje. Niższe pozycje zajmują Irlandia, Luksemburg, Litwa oraz Polska. W tym rankingu pozycja Polski uległa drastycznemu pogorszeniu. W roku 2018 zajmowała ona 34. pozycję, natomiast obecnie jest to 50 miejsce. Polska posiada swoje mocne i słabe strony, które skutkują taką pozycją w rankingu (tabela 3). Największymi wskaźnikami atrakcyjności w Polsce charakteryzują się: wykwalifikowana siła robocza (59,20%), efektywne stosunki pracy (57,90%), otwarte i pozytywne nastawienie (56,60%), oraz dynamika gospodarki (53,90 %).

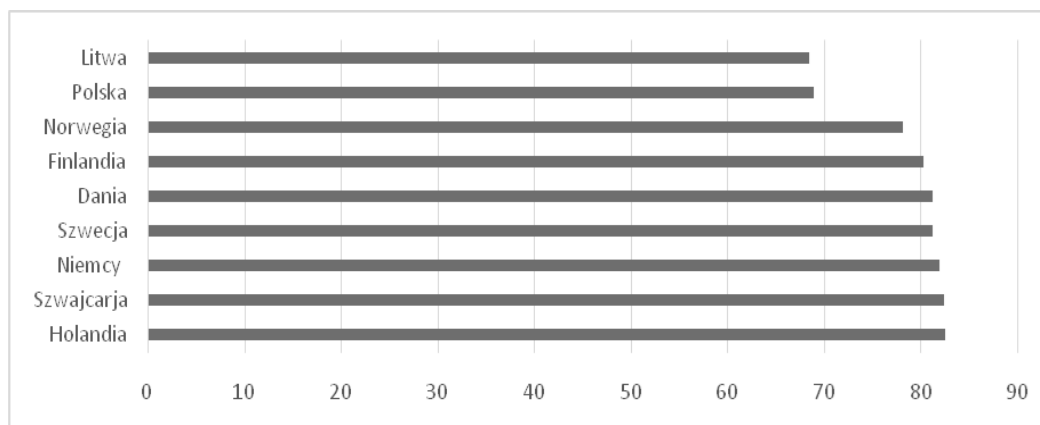
Tabela 3. Wskaźniki konkurencyjności dla Polski w roku 2022

Wykwalifikowana siła robocza	59,20%
Efektywne stosunki pracy	57,90%
Otwarte i pozytywne nastawienie	56,60%
Dynamika gospodarki	53,90%
Wysoki poziom wykształcenia	42,10%
Konkurencyjność kosztowa	39,50%
Otoczenie przyjazne biznesowi	34,20%
Dostęp finansowy	34,20%
Niezawodna infrastruktura	27,60%
Silna kultura B+R	18,40%
Konkurencyjny system podatkowy	11,80%
Efektywne otoczenie prawne	11,80%
Kompetencje rządu	7,90%
Stabilność i przewidywalność polityki	6,60%
Jakość ładu korporacyjnego	5,30%

Źródło: opracowanie własne na podstawie; IMD World Competitiveness Yearbook 2022

Najmniej atrakcyjnymi natomiast są: kompetencje rządu (7,90%), stabilność i przewidywalność polityki (6,60%), jakość ładu korporacyjnego (5,30%).

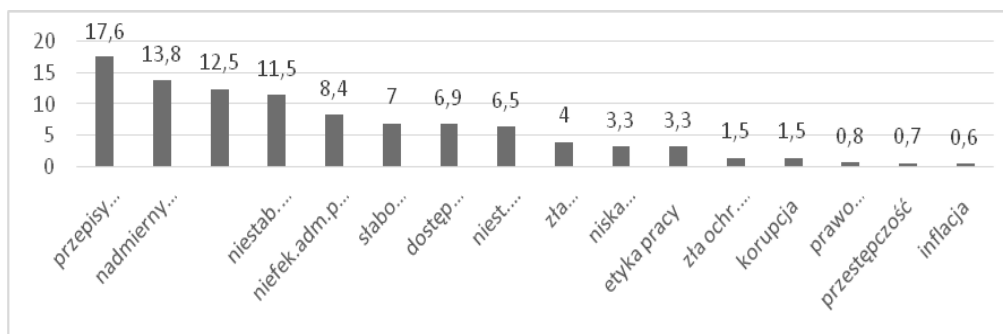
Jednym z najważniejszych i często stosowanym indeksem jest Światowy wskaźnik Konkurencyjności (*Global Competitiveness Index – GCI*). Celem jego jest określenie zdolności państw do zapewnienia długookresowego wzrostu gospodarczego. Oparty został na 12 filarach, które są ze sobą powiązane i wzajemnie się wzmacniają. Na wykresie 3 przedstawiono wskaźnik GCI w krajach europejskich w roku 2019. Według wskaźników w Europie najlepsze miejsce zajęły; Holandia, Szwajcaria, Niemcy oraz Szwecja.

Wykres 3. Światowy wskaźnik konkurencyjności w wybranych krajach europejskich w roku 2019

Źródło; opracowanie własne na podstawie World Economic Forum 2019

Polska według tego rankingu osiągnęła w roku 2019 wartość 68,89, co skutkowało zajęciem 37 miejsca. Jest to dosyć relatywnie niska pozycja, biorąc pod uwagę, że na ranking składa się 140 państw. Skutkiem takiego miejsca jest posiadanie wielu słabych i mocnych stron (wykres 4).

Wykres 4. Mocne i słabe strony według wskaźnika GCI w Polsce

Źródło; opracowanie własne na podstawie Wolrd Economic Forum 2017

W roku 2017 w Polsce problemem były na pierwszym miejscu przepisy podatkowe (17,6%). Kolejnymi słabymi stronami był nadmierny fiskalizm (13,8%) oraz bariery związane z prawem pracy (12,5%). Do mocnych stron zaliczono; prawo dewizowe (0,8%), przestępczość (0,7%) oraz inflacja (0,6%). Biorąc pod uwagę, że te dane pochodzą z 2017 roku trzeba mieć na uwadze ze obecnie by to się zmieniło. Inflacja w dzisiejszych czasach mocno osłabia Polskę i na pewno miałyby większy procent.

4. Podsumowanie

Z przeprowadzonej analizy dotyczącej konkurencyjności Polski na arenie międzynarodowej tendencje kształtowania się PKB per capita na przestrzeni lat 2020-2021 wynika że Polska charakteryzuje się pozytywnym trendem zmian w pozycji konkurencyjności. Wskaźniki uległy wzrostowi, co świadczy o poprawiającej się kondycji gospodarki i sfery ekonomicznej. Analiza rozwoju społecznego wykazała, że Polska należy do krajów wysoko rozwiniętych. Pomimo spadku w roku 2021 spowodowanym pandemią korona wirusa nadal utrzymuje się na wysokim poziomie. Na wzrost tego wskaźnika przyczynił się wzrost dochodu narodowego per capita, który jest wykorzystywany przy konstrukcji wskaźnika HDI. Analizując zmiany, które zaszły w okresie 2018-2022 widać, że wskaźnik IMD uległ pogorszeniu. W tym okresie spadł aż o 16 pozycji. Oznacza to, że Polska nie wykorzystwała swojego potencjału gospodarczego. Zapewne jest to związane z niedoinwestowaniem i

niedorozwojem sfery infrastrukturalnej. Wgłębiając się w ten wskaźnik wykaże on, że Polska ma problemy z efektywnością biznesową z uwzględnieniem kwestii ochrony zdrowia, bezpieczeństwa i środowiska oraz rządową. Podsumowując wskaźnik GCI można zauważyć, że Polska na tle innych państw wykazała się 37 pozycją ze 140 państw. Największym problemem w naszej gospodarce są przepisy podatkowe oraz nadmierny fiskalizm.

Międzynarodowe rankingi konkurencyjności wykazują poprawę pozycji konkurencyjności naszego kraju. Pozycja Polski poprawia się zarówno w porównaniu do państw zbliżonych do nas gospodarczo i ekonomicznie, jak i również liderów. Na tej podstawie można stwierdzić, że Polska w miarę wykorzystuje swoje możliwości oraz potencjał, które przyczynią się do podnoszenia poziomu konkurencyjności, ale powinna się również skupić na ograniczeniach, które w długim okresie powodują słabsze rezultaty uzyskiwane przez Polskę.

5. Bibliografia:

1. ATAR Survival Guide, <https://www.atarsurvivalguide.com/international-competitiveness>, [data dostępu 12.11.2022]
2. Bieńkowski. W, *Oddziaływanie rządu USA na rozwój zdolności konkurencyjnej gospodarki amerykańskiej w latach 1981–1988*, „Monografie i Opracowania”, SGH, Warszawa 1993.
3. Bossak. J, *Konkurencyjność gospodarki Polski a proces integracji europejskiej i rozwoju gospodarki opartej o wiedzę*, [w:] T. Michalski i K. Piech (red.), *Konkurencyjność Polski w procesie pogłębiania integracji europejskiej i budowy gospodarki opartej na wiedzy*, SGH, Warszawa 2008.
4. Bossak J., Bieńkowski W., *Międzynarodowa zdolność konkurencyjna kraju i przedsiębiorstw. Wyzwania dla Polski na progu XXI wieku*, SGH, Warszawa, 2004.
5. IMD World Competitiveness Yearbook 2022, Digital 2022, Talent 2021: summaries, Country profile: Poland.
6. Lis S., *Konkurencyjność gospodarcza jako warunek bezpieczeństwa zewnętrznego* [w:] P. Tyrała (red.), *Zarządzanie bezpieczeństwem*, Międzynarodowa Konferencja Naukowa, 11–13 maja 2000, red. P. Tyrała, Kraków 2000.
7. Misala J., *Mierniki konkurencyjności gospodarki Polski, aspekty teoretyczne i wnioski dla Polski*, „Zeszyty Naukowe Kolegium Gospodarki Światowej”, nr 12/2002, SGH, Warszawa.
8. Taylor.M, Mankiw G., *Makroekonomia*, PWE, Warszawa, 2009.

Źródła internetowe:

1. Wikipedia,
https://pl.wikipedia.org/wiki/Konkurencyjno%C5%9B%C4%87_mi%C4%99dzynarodowa, [data dostępu 12.11.2022]
2. World Competitiveness Ranking, <https://www.imd.org/>, [data dostępu 12.11.2022]
3. World Economic Forum, <https://www.weforum.org/agenda> [data dostępu 12.11.2022]